

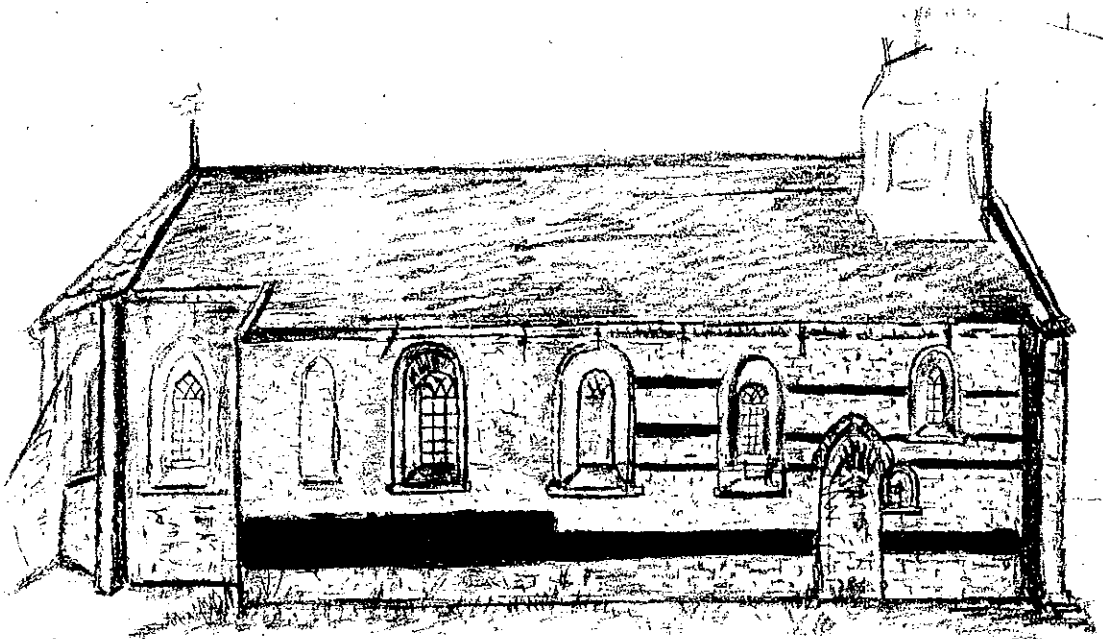
Redmer Alma

De kerk van Eelde

Een beschrijving uit 1869

J.E.H. Hooft van Iddekinge (1842-1881) is voornamelijk bekend als kenner van munten en als directeur van het Leidse munt- en penningkabinet. Ook aan andere oudheden besteedde hij echter veel tijd van zijn korte leven met de nadruk op de noordelijke provincies. Zijn ouders woonden op

Van Iddekinge beschreef de kerken gedetailleerd en maakte er met vaardige hand tekeningen en schetsen bij. Hieronder volgt de beschrijving van de kerk van Eelde door Van Iddekinge met de afbeeldingen. De volledige beschrijving is in 2001 gepubliceerd in het tijdschrift **Roon** van de Historische Vereniging Roden.

Kerk te Eelde

Het met inkt zwart gemakte
is tijdstem. Overigens alle gebouwen
naoppen

Eelde 1869

Vennebroek te Paterswolde en vandaaruit maakte hij in 1869 een beschrijving van een aantal kerken in Noordenveld.

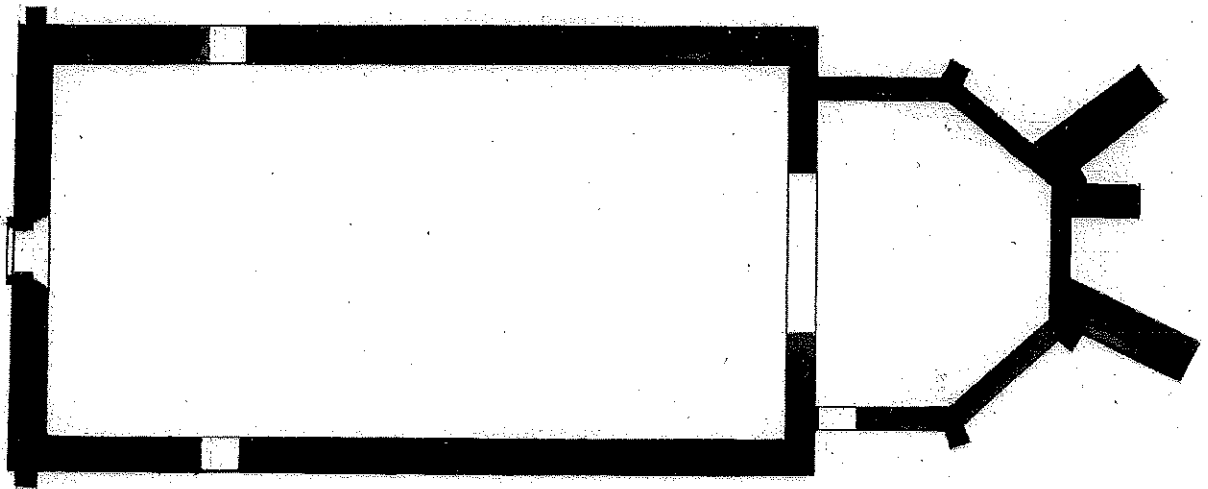
De tot voor kort onbekende beschrijving kwam tevoorschijn in het familiearchief Van Iddekinge dat onlangs door het Rijksarchief in Groningen is ontdekt.

Eelde

“De door mij gevonden oudheden toonen aan dat reeds vroeg in de Frankische tijd deze streek bewoond moet geweest zijn. Na zooveel geschiedkundige herinneringen zoude men eene zeer belangrijke kerk

*De volledige beschrijving is in 2001 gepubliceerd in het tijdschrift **Roon** van de Historische Vereniging Roden.*

Kelde.

verwachten. Dit valt echter niet mede. Hoewel oud is het gebouw niet zoo heel oud. Hoogstwaarschijnlijk werd de oudste kerk bij den brand van dorp en kasteel in 1256 vernield en mogelijk is toen de kerk gebouwd welke met vele veranderingen nog aanwezig is. Zij was toegewijd aan de maagd Maria en had behalve het hoofdaltaar nog vicarijen en altaren, gewijd aan St. Catharina en St. Gangulphus. De kerk is een lang vierkant gebouw met vijfzijdig gesloten koor. De zeer dikke kerkmuren zijn masief gemetseld en niet gegoten, meest van roode kloostersteenen. Ik vond er daaronder die 31 duim (= cm.) breed en 8 hoog waren, ook van 31 op 9, ja eens zelfs van 32 op 10 duim hoogte. Opmerkelijk is het dat aan de zuidzijde en aan het koor geen spoor is van tufsteen, terwijl aan de westkant een groot pand muur rondom den ingang geheel van die steensoort is en dat aan de noordzijde bepaalde banden of lagen tufsteen tusschen de andere steenen doorloopen.

Alles doet mij denken dat de kerk veel ouder is dan het koor. De koormuren zijn niet zoo zwaar, niet zoo goed gemetseld, want zij zijn verzakt en hellende en daarom door twee zware en een kleinere beer gesteund. Ook zijn de vensters in spitsbogenvorm en veel grooter dan die der kerk. De kerk is gedekt met eene houten zolder. In het koor is een houten verwelf dat zeer slecht bewaard, doch goed uitgevoerd schilderwerk uit het laatst der XVIIe eeuw bevat. Kerk en koor zijn gescheiden door eene groote ronde boog. Oude klokken zijn er niet meer. De eenige die er was is in 't laatst der vorige eeuw omgegoten. De beide oorspronkelijke noorder en zuider deurnis zijn thans

digtgemetseld; dit schijnt reeds vroeg gedaan te zijn daar die digtmetseling is geschied met zware, gebakken stenen, weinig kleiner dan die van het muurwerk. De ingang aan den zuidzijde van het koor is blijkbaar van lateren tijd. Doopvont en andere kerkelijke oudheden zijn er niet meer aanwezig. Opmerking verdienen nog vier korte kolommen welke in de hoeken van de koormuren gevonden worden en die of voor consoles van beelden of, wat waarschijnlijker is, voor het dragen van een verwelf (dat echter nimmer tot stand is gekomen) hebben moeten dienen, aldus zich voordoende, en bij A vergroot voorgesteld. Overigens bevat dit gebouw niets merkwaardigs dan enkele XVIIe eeuwse grafsteenen van familiën welke op de verschillende havezathen hebben gewoond. De weinige brokken van geschilderde glazen welke er voor eenige jaren uit weggenomen werden, zijn in geen enkel opzigt van belang geweest. Eenige slecht geschilderde en zeer geschonden familiewapens waren alles."

Hooft van Iddekinge heeft overigens nog enige tekeningen gemaakt van grafzerken in de Eelder kerk, die enige jaren geleden in een particulier archief tevoorschijn kwamen. Dit betrof tekeningen die hij zond aan jhr. mr. W.C.A. Alberda van Ekenstein, een bekende verzamelaar van oudheden. Sinds 1869 is de kerk van Eelde verschillende keren gerestaureerd en/of verbouwd. Zo werd de kerk in 1875, 1934 en 1973 onder handen genomen. De tekeningen en beschrijving van Hooft van Iddekinge geven inzicht in de situatie van de kerken vóór al deze wijzigingen.

Zij was toegewijd aan de maagd Maria en had behalve het hoofdaltaar nog vicarijen en altaren, gewijd aan St. Catharina en St. Gangulphus. De kerk is een lang vierkant gebouw met vijfzijdig gesloten koor.